

gemeente **Oosterhout**

Perspectiefnota 2016

Inhoud

1. Inleiding	3
2. Samenvatting totstandkoming meerjarenraming.....	5
3. Uitgangspunten begroting 2016-2019	7
4. Huidige financiële positie	9
5. Ombuigingsmogelijkheden	11
6. Nieuw beleid	17
7. Risicoparagraaf.....	22
8. Afwegingskader nieuw beleid	24
9. Conclusies	26
10. Reserves.....	27
Vrije Reserve	27
Reserve Bovenwijkse Voorzieningen	28
Bijlage 1 Ambities waarvoor geen aanvullende financiële middelen zijn gereserveerd	29

1. Inleiding

Hierbij bieden wij u de perspectiefnota 2016 aan. Voor deze perspectiefnota hebben wij ons laten leiden door het coalitieakkoord 'Met Oosterhout, voor Oosterhout' dat op 13 mei 2014 is ondertekend door Gemeentebelangen, VVD, CDA en SP.

Deze perspectiefnota is een belangrijk moment in de P&C-cyclus. Er is veel beweging die het zicht op een meerjarenperspectief bemoeilijkt. Om toch in control te kunnen blijven is het college er goed voor gaan zitten om voor de jaren 2016 en verder dit perspectief zo scherp mogelijk in beeld te brengen. Dat geeft de PPN 2016 extra gewicht ten opzichte van eerdere edities.

De meerjarenraming voor Oosterhout wordt voor een groot deel bepaald door de ontwikkeling van de economie en besluiten over verdere rijksbezuinigingen. Uit de korte termijnraming van het Centraal Plan Bureau van maart blijkt dat de Nederlandse economie langzaam uit het dal kruipt, met een groei van 1,70% in 2015 en 1,80% in 2016. Na een periode van lage en zelfs negatieve groei treedt herstel op van de Nederlandse economie. De groeiverwachtingen voor dit jaar en voor volgend jaar zijn echter nog niet uitbundig te noemen. Het niveau van de Nederlandse economie ligt nog altijd onder dat van 2008, bij de start van deze crisis. Dat is niet ongebruikelijk. Na een financiële crisis treedt altijd een scherpe daling op van het Bruto Binnenlands Product (bbp). In de regel duurt het vervolgens weer zes tot acht jaar voordat het bbp weer op het niveau van voor de crisis ligt.

Uit deze ontwikkelingen vloeit de verwachting voort dat de periode 2016-2019 slechts beperkt gunstig zal zijn voor de financiële ontwikkelingen op Oosterhoutse schaal. Mogelijk dat weer vanaf 2018 van groeiverwachtingen kan worden uitgegaan. Het meest direct heeft de groeiverwachting invloed op de accessen van de algemene uitkering. De nog te ontvangen mei-circulaire zal hier mogelijk meer duidelijkheid over verschaffen. Dit geldt ook voor de effecten van de invoering van een objectief verdeelmodel voor de jeugdzorg.

Anticyclisch opereren

Een anticyclisch begrotingsbeleid houdt in dat de overheid probeert met haar begroting de bestedingen in een economie zo te beïnvloeden dat de schommelingen van de conjunctuur worden beperkt. In periodes van onderbesteding geeft de overheid de bestedingen juist een prikkel door grotere eigen bestedingen. In tijden van conjuncturele oververhitting (overbesteding) remt de overheid de bestedingen af door zelf minder te besteden om zo een hoge inflatie te voorkomen.

Ook de gemeente Oosterhout heeft als medeoverheid haar aandeel gehad in dit anticyclisch begroten. In een economisch moeilijke tijd zijn immers grote projecten als de Warande en Santrijn opgestart. Waarbij gezegd moet worden dat we dit geld natuurlijk ook beschikbaar hadden vanuit de verkoop Intergas en de winstnemingen van de Vlindervallei.

Nu er economische groei optreedt, is het vervolgens ook tijd dat de gemeente een stapje terug doet. Uit financieel oogpunt is dit ook noodzakelijk. De gemeente Oosterhout houdt het immers financieel niet vol om meer uit te geven dan er binnenkomt. De afgelopen crisisjaren is onze reservepositie achteruit gegaan en is ons aandeel vreemd vermogen (leningen) fors gestegen. De komende jaren dient deze ontwikkeling gemonitord te worden om een stabiele financiële situatie te behouden voor de toekomst.

De combinatie van deze situatie en de hoge mate van onzekerheid (voornamelijk op het gebied van de transities), zorgt ervoor dat het college terughoudend is met het initiëren van nieuw beleid. Het vereist daarnaast dat wij onze organisatie zo hebben ingericht, dat wij adequaat inspelen op (beleids)ontwikkelingen die wij nu nog niet kunnen voorzien. De mate

waarin bestuur en organisatie zich aan die ontwikkelingen weten aan te passen, zal in belangrijke mate bepalend worden voor het succes van ons bestuurlijk handelen.

De gemeente Oosterhout en de veranderende samenleving

De drie grote decentralisaties worden over het algemeen gezien als de belangrijkste opgaven waarvoor gemeenten zich de komende jaren gesteld zien. Dat is logisch. Het gaat om voor de gemeente deels nieuwe taken met een relatief hoog afbreukrisico. Er gaat bijna € 30 miljoen in om: de begroting van onze gemeente neemt door de nieuwe taken fors toe. Van gemeenten wordt verwacht dat zij deze taken efficiënter, voor aanzienlijk minder geld, gaan uitvoeren dan vroeger door het rijk en de provincies. En dat kan alleen maar als gemeenten, samen met maatschappelijke partners als zorgaanbieders, van de transitie een transformatie maken, door de zorg en ondersteuning op een radicaal andere manier te organiseren.

Het is een illusie te veronderstellen dat na een succesvolle uitvoering van de drie transities het lokaal bestuur “uitveranderd” is. Ontwikkelingen volgen elkaar in een dusdanig hoog tempo op, dat gemeenten zich blijvend zullen moeten aanpassen. Reorganisaties die een aantal jaren “mee kunnen” behoren tot het verleden; er zal sprake zijn van een continue organisatieontwikkeling.

Daarbij verandert ook de rol en de positie van de overheid, Onder andere digitalisering maakt het eenvoudiger voor mensen om zich “van onderop” te organiseren in netwerken en gemeenschappen. De verwachting is dat dit ten koste zal gaan van de grote, centrale bureaucratische organisaties. De lokale overheid heeft niet langer het monopolie – voor zover ze dat al ooit gehad heeft – op de ontwikkeling van de gemeente. Het denken hierover, maar ook het uitvoeren verschuiven van het Slotjesveld naar de buurten, de wijken en de kerkdorpen.

Deze ontwikkeling vraagt een andere attitude van bestuur en organisatie. Van allesbepalend naar faciliterend en dienstbaar. Van “zorgen voor” naar “zorgen dat”. Een dergelijke ontwikkeling vraagt bij uitstek om een gemeentebestuur dat verbinding zoekt met de samenleving. Een gemeentebestuur dat inwoners, ondernemers, organisaties en verenigingen stimuleert en in staat stelt (nieuwe) initiatieven te ontwikkelen. We gaan toe naar een faciliterende overheid die niet alles zelf regelt, maar het mogelijk maakt dat anderen het zelf kunnen organiseren. Om de Nederlandse hoogleraar Jan Rotmans aan te halen: een dergelijke overheid is proactief en makelt, schakelt, stimuleert, agendeert en verbindt.

Bij deze ontwikkeling past nog wel één, niet onbelangrijke, kanttekening. Ook in de toekomst blijven er Oosterhouters die het niet op eigen kracht of met hulp van hun omgeving zullen redden. Voor deze groep mensen blijft de gemeente een bijzondere verantwoordelijkheid houden. Het adagium uit het coalitieakkoord dat niemand buiten de boot mag vallen, blijft hier onverkort van kracht.

2. Samenvatting totstandkoming meerjarenraming

De perspectiefnota 2016 komt door het nemen van een aantal stappen tot stand. De begroting 2015 is het uitgangspunt voor het opstellen van de PPN 2016. Dit uitgangspunt is vervolgens geactualiseerd met de uitkomsten van de decembercirculaire en de uitgangspunten voor de begroting 2016.

Bedragen * 1.000

Exploitatie	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019
Saldo begroting 2015	-905	-431	-407	-407
Decembercirculaire	-359	14	184	184
Uitgangspunten begroting 2016-2019	-526	-526	-526	-526
Actualisering begroting 2016-2019	pm	pm	pm	pm
Nieuw meerjarenbeeld	-1.790	-943	-749	-749

Voor een onderbouwing van de uitgangspunten verwijzen we u naar hoofdstuk 3 en 4 van deze perspectiefnota. Dit levert een tekort op van € 1,8 miljoen in 2016. Dit tekort loopt af naar zo'n € 7,5 ton in 2019.

Ombuigingen

Oosterhout ontkomt er niet aan om ook de komende periode ombuigingen te realiseren. Het college heeft daar in de voorgaande bestuursperiode al op geanticipeerd middels 'operatie stofkam'. Om voor deze perspectiefnota invulling te geven aan de ombuigingen zijn de openstaande ombuigingsopdrachten (de zgn. pm-posten) opnieuw bekeken. Daarnaast zijn deze aangevuld met de nieuwe ombuigingsmogelijkheden. Wanneer deze allemaal worden overgenomen, levert dat het volgende beeld op.

Bedragen * 1.000

Exploitatie	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019
Nieuw saldo	-1.790	-943	-749	-749
In te boeken ombuigingen	1.634	1.371	1.371	1.371
Beschikbaar saldo	-156	428	622	622

Voor een onderbouwing van de ombuigingen verwijzen wij u naar hoofdstuk 5 van deze perspectiefnota. Dit betekent dat na het inboeken van de voorgestelde ombuigingen de perspectiefnota 2016 een tekort kent van ruim € 1,5 ton. In meerjarenperspectief kent de begroting 2019 een overschot van ruim € 6 ton. Dit is de beschikbare ruimte in de exploitatie om het nieuw beleid vorm te geven. Geconcludeerd kan worden dat deze ruimte erg klein is.

Reserves

Naast de exploitatie heeft de gemeente Oosterhout nog de beschikking over reserves. De beschikbare 'vrije ruimte' binnen deze reserves (vrije reserve en reserve BoVo) bedraagt begin 2015 (incl. saldobestemming 2014) naar verwachting € 15,5 miljoen. Deze reserves vormen echter ook het weerstandsvermogen van de gemeente. Hierbij moet ook worden aangetekend dat een aantal risico's nog niet gekwantificeerd zijn en tevens een aantal risico's zijn onderkend met een structureel karakter. Voorzichtigheid is hierbij dus geboden. Mede op basis hiervan wordt aanbevolen om de weerstandsratio niet kleiner te laten worden dan 1,5. Dit zou betekenen dat er vanuit bovenstaande reserves zo'n € 12 miljoen kan worden ingezet om nieuw beleid te financieren.

Nieuw beleid

Op basis van het coalitieakkoord en (wettelijke) ontwikkelingen die op de gemeente afkomen is een inventarisatie gemaakt van het nieuwe beleid en de daarvoor benodigde financiële

middelen voor de lopende raadsperiode. Deze punten zijn nader verdeeld in drie categorieën:

- A. Wat moet (i.h.k.v. wettelijke ontwikkelingen);
- B. Prioriteiten van het college (speerpunt dossiers);
- C. Overige punten.

Wanneer we de beschikbare financiële ruimte afzetten tegenover de ambities /het nieuw beleid, dan ontstaat het volgende beeld:

Exploitatie	Investerings	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019
Beschikbaar saldo	12.000	-156	428	622	622
Categorie A	4.250	0	0	0	0
Beschikbaar	7.750	-156	428	622	622
Categorie B	*4.200	230	280	330	200
Beschikbaar	3.550	-386	148	292	422
Categorie C	**3.330	145	145	145	145
Totaal	220	-531	3	147	277

* € 11 miljoen IHP hier niet opgenomen als investering, omdat deze reeds als kapitaallast in de begroting zit.

** De investering in de Bromtol (€ 2.500) en aansluiting N629 op A59 (€ 500) waren beiden al als reservering in Bovo meegenomen, dus wordt hier niet meegerekend.

Voor een toelichting en onderbouwing van het nieuw beleid verwijzen wij u naar hoofdstuk 6 van deze perspectiefnota.

Financiële situatie

Op basis van de nu bekende informatie en als blijkt dat alle ombuigingen haalbaar zijn, ontstaat er een voordelig resultaat voor de jaren 2017 t/m 2019. Dit is ook overeenkomstig het uitgangspunt dat er een begroting wordt voorgelegd met een structureel sluitend meerjarenperspectief. Tussen de perspectiefnota en de begroting 2016 worden de effecten nader getoetst op haalbaarheid en realiteit. Het meerjarenbeeld is onzeker, met name door de ontwikkelingen binnen het sociale domein en de vele wijzigingen in de bekostigingsmodellen die het rijk voor de gemeenten in petto heeft. De financiële betekenis van de drie transities zal de eerste jaren in de praktijk moeten worden vastgesteld. Een eerste buffer om deze onzekerheid op te vangen wordt gevormd door de ingestelde bestemmingsreserve sociaal domein.

Van perspectiefnota naar begroting

In deze perspectiefnota worden de kaders geschetst voor de komende vier jaar. Het college is nu aan zet om deze kaders te realiseren.

De periode tot aan de begroting gebruikt het college om antwoorden te krijgen op onder andere de volgende vragen, zodat we de geschetste kaders nader kunnen invullen:

- Welke gevolgen heeft de meicirculaire?
- Wat zijn de consequenties van de ontwikkelingen binnen het sociaal domein?
- Zijn de aangegeven ombuigingen daadwerkelijk realiseerbaar?
- Zijn de genoemde investeringen, hun bedragen en de termijn nog realistisch?

3. Uitgangspunten begroting 2016-2019

De uitgangspunten voor het opstellen van de begroting 2016 en verder worden in deze paragraaf uiteengezet. In het coalitieakkoord zijn een aantal uitgangspunten geformuleerd. De (financieel) belangrijkste vier punten hieruit zijn:

1. De begroting 2016 kent een sluitend meerjarenperspectief. Tussentijdse beperkte tekorten zijn aanvaardbaar, mits en voor zover deze kunnen worden gedekt uit de reserves;
2. Er is de komende vier jaar ruimte voor nieuwe initiatieven, mits dit budgetneutraal gebeurt (oud voor nieuw);
3. Het structurele investeringsniveau is in principe gemaximaliseerd op € 3,8 miljoen (betreft de terreinen: openbare ruimte, sport, automatisering, accommodatiebeheer en incidenteel);
4. Aan doelen waarvoor de gemeente een doeluitkering ontvangt, wordt in beginsel niet meer uitgegeven dan het bedrag dat wordt ontvangen.

Naast bovengenoemde punten hanteert het college de volgende uitgangspunten voor het opstellen van de programmabegroting 2016-2019:

5. De meerjarenbegroting wordt opgesteld in constante prijzen. Dat wil zeggen dat het loon- en prijspeilniveau van 2016 voor de volgende jaren constant wordt gehouden en er dus geen rekening wordt gehouden met toekomstige inflatie. Dit geldt ook voor de baten uit de algemene uitkering en de belastingen.
6. Loonontwikkeling. De salarislasten worden geraamd op basis van de toegestane formatie. Deze wordt gecorrigeerd met de nog te realiseren openstaande ombuigingen op het gebied van personeel en formatie. De huidige CAO heeft een looptijd tot en met 2015. De salarislasten worden opgehoogd met 1,50% loonkostenstijging. Hiermee is een bedrag gemoeid van € 345.000.
7. Materiele prijsontwikkeling. De materiele prijsontwikkeling is gebaseerd op het CEP 2015 en wordt geraamd op 1,00%. Met deze prijsontwikkeling is een bedrag gemoeid van € 190.000.
8. Indexering subsidies. Er is inmiddels een aantal jaren geen indexering meer toegepast. Bij het bepalen van het uiteindelijke percentage vindt een weging plaats van waarbij de loonsverhoging voor 70% meetelt en de materiele lastenstijging voor 30%. Voor 2016 komt dit neer op: $0,7 * 1,50\% + 0,3 * 1,00\% = 1,35\%$. Hiermee hangt een kostenbeslag samen van zo'n € 60.500. Er vindt achteraf geen verrekening plaats van werkelijke materiele - of loonkosten.
9. Indexering GR'en. Hiervoor wordt geen stelpost opgenomen, gezien het uitgangspunt van het college om een taakstelling van 3% op te leggen aan de GR'en. De verbonden partijen zullen van dit besluit op de hoogte worden gebracht. Om dit daadwerkelijk te effectueren is het noodzakelijk dat het algemeen bestuur van elk van de verbonden partijen deze maatregel in meerderheid steunt. Is dit niet het geval, dan zal er in de begroting toch sprake zijn van indexatie van de bijdragen. Het college zal dit standpunt actief met andere gemeentebesturen delen.
10. Renteomslag. Reeds enkele jaren wordt binnen de gemeente Oosterhout een renteomslag gehanteerd van 4,5%. Ondanks het feit dat de rente momenteel laag is, is het gehanteerde rentepercentage in meerjarenperspectief nog steeds houdbaar. Het wijzigen van deze rekenrente zal geen financiële ruimte opleveren, aangezien dit niets meer dan een interne verrekenmethode betreft. Deze rekenrente zal dan ook voor de begroting 2016 gehanteerd blijven.
11. Belastingen en overige inkomsten. In het coalitieakkoord is opgenomen de OZB jaarlijks met **maximaal** het inflatiepercentage te laten stijgen. Uitgaande van de inflatiecorrectie van 1,00% levert dit een structureel hogere opbrengst op van € 110.000.
12. Voor de afvalstoffenheffing en de rioolheffing geldt een kostprijsdekkende heffing.
13. Vanaf 2016 moeten gemeenten en andere overheden vennootschapsbelasting (vpb) gaan betalen over de winst die ze met hun ondernemingsactiviteiten maken. In de begroting 2016 zullen gemeenten duidelijk moeten maken wat de financiële impact van deze maatregel naar verwachting zal zijn. In het belastingplan van het Rijk is met

deze maatregel een inkomst vanuit gemeenten begroot van € 100 miljoen in 2016. Het Oosterhoutse aandeel hiervan is (wanneer je het relateert aan de verdeling van het gemeentefonds) zo'n € 40.000. Voorgesteld wordt om dit voorlopig aan te houden.

Omschrijving	Uitgangspunt 2016 (in %)	Uitgangspunt 2016 e.v. (in €)
Loonontwikkeling	1,50%	€ 345.000
Materiële prijsontwikkeling	1,00%	€ 190.000
Subsidies	1,35%	€ 60.500
Gemeenschappelijke regelingen	0,0%	€ 0
Renteomslag	4,5%	€ 0
Onroerend Zaakbelasting (opbrengst)	1,0%	-/- € 110.000
Vennootschapsbelasting (vpb)		€ 40.000
TOTAAL	-	€ 525.500

4. Huidige financiële positie

Deze paragraaf bevat de financiële ontwikkelingen sinds de raad in november 2014 de begroting 2015 heeft vastgesteld. De begroting 2015 is dan ook het uitgangspunt voor het nieuw op te stellen financiële kader. Vervolgens dienen de ramingen geactualiseerd op basis van:

- Decemercirculaire 2014;
- Uitgangspunten begroting 2016-2019;
- Actualiseringen begroting 2016-2019;
- Ombuigingen perspectiefnota 2016;
- Nieuw beleid perspectiefnota 2016.

De begroting 2015 is zoals gezegd het uitgangspunt en sluit in meerjarenperspectief met de volgende saldi:

Exploitatie	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019
Lasten	158.970	157.905	154.402	154.402
Baten	157.072	155.997	153.047	153.047
Saldo baten & lasten	-1.898	-1.909	-1.356	-1.356
Toevoeging aan reserves	2.920	2.179	2.354	2.354
Onttrekking aan reserves	3.913	3.656	3.302	3.302
Geraamd resultaat	-905	-431	-407	-407
	nadeel	nadeel	nadeel	nadeel

Dit betekent dat het jaar 2016 momenteel een tekort kent van € 9 ton en er meerjarig een tekort van € 4 ton bestaat. Wanneer de ramingen worden geactualiseerd op bovenstaande punten, dan ontstaat het volgende beeld:

Exploitatie	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019
Saldo begroting 2015	-905	-431	-407	-407
Decemercirculaire	-359	14	184	184
Uitgangspunten begroting 2016-2019	-526	-526	-526	-526
Actualiseringen begroting 2016-2019	pm	pm	pm	pm
Nieuw meerjarenbeeld	-1.790	-943	-749	-749

Toelichting:

Decemercirculaire

Gemeenten ontvangen op drie tijdstippen in het jaar informatie over de gemeentefonds-uitkeringen. In mei gebeurt dit o.b.v. de Voorjaarsnota, in september o.b.v. de Miljoenennota en in december op basis van de Najaarsnota. De decemercirculaire heeft doorgaans een beperkte strekking, hetgeen ook voor de decemercirculaire 2014 geldt.

Uitgangspunten begroting 2016-2019

In hoofdstuk 3 van deze perspectiefnota zijn de uitgangspunten van de meerjarenbegroting 2016-2019 vastgelegd. Deze uitgangspunten hebben een negatief effect van € 525.500 structureel.

Actualiseringen

De cijfers in deze nota zijn exclusief actualiseringen van het bestaand beleid. Actualiseringen zijn aanpassingen aan de begroting als gevolg van veranderingen in aantallen, waardoor het beroep op regelingen autonoom wijzigt, of contractueel c.q. wettelijk onvermijdelijke mutaties in lasten en/of baten. Momenteel is nog geen inschatting gemaakt van deze actualiseringen,

maar hier zal in de uitwerking richting de begroting 2016 wel rekening mee moeten worden gehouden. Afhankelijk van de kosten die hiermee samenhangen zal het richting de begroting 2016 alsnog nodig zijn om aanvullende keuzes te maken in de ombuigingen en/of het gewenste nieuw beleid.

Transities

Naast bovengenoemde ontwikkelingen hebben we ook nog te maken met een aantal ontwikkelingen welke momenteel nog erg onzeker zijn. In dit kader denken we aan de (financiële) ontwikkelingen binnen het sociaal domein. Gezien de financiële consequenties die met deze onzekerheden samenhangen is het nodig om met verschillende scenario's te werken. Aan de hand van deze scenario's kunnen keuzes gemaakt worden aangaande ombuigingen en nieuw beleid. Vooralsnog gaan we ervan uit dat de transities ook in de komende jaren budgetneutraal in de begroting zitten, met andere woorden dat we uitkomen met de daarvoor van rijkswege beschikbaar gestelde budgetten.

5. Ombuigingsmogelijkheden

Alle realiseerbare ombuigingen uit de voorgaande periode 2010-2014 zijn reeds verwerkt in de begroting 2015-2018. Eventuele taakstellingen die nog geconcretiseerd moeten worden, zijn al wel financieel vertaald. Bij de begroting 2015 is dan ook besloten om 'operatie stofkam' als gerealiseerd te beschouwen en deze formeel af te sluiten. In deze perspectiefnota 2016 ontstaat dan een nieuw ijkpunt voor de te realiseren bezuinigingen. In de P&C-documenten (begroting, perspectiefnota, concernrapportages en jaarrekening) zal dit dan ook als basis worden gehanteerd. Indien er sprake is van eventuele problemen bij het realiseren van ombuigingen uit de voorgaande periode en de nieuwe ombuigingen uit de huidige periode zal hierover verantwoording worden afgelegd.

In onderstaande tabel zijn ombuigingen benoemd. De eerste 17 betreffen de openstaande PM-posten. Een aantal van de PM-posten zijn inmiddels achterhaald of intussen niet realiseerbaar gebleken. Van deze posten wordt voorgesteld om deze van de lijst met uitwerkingsopdrachten te verwijderen. Dit dient echter nog wel formeel afgehecht te worden. Bij de begrotingsbehandeling 2015 heeft de raad besloten dit bij de PPN 2016 te doen. Daarnaast worden een aantal nieuwe ombuigingsmogelijkheden opgevoerd waarvan wij voorstellen om die nader uit te werken.

nr	Uitwerken / Afvoeren	Omschrijving	Bedrag 2016	Bedrag 2017 e.v.
1	U	Verlegregeling invoeren	€ 100.000	€ 100.000
2	U	Korting GR'en	0	pm
3	U	Velvergunning afschaffen	€ 30.000	€ 30.000
4	A	Groen en afval voor Amerstreek organiseren of anders organiseren	0	0
5	U	Composteerinrichting - biomassa produceren	pm	pm
6	U	Gemeentelijke windmolens	pm	pm
7	A	Onderzoek uitbesteding afvalverwijdering	0	0
8	A	Inzet bijstandsgerechtigden	0	0
9	A	OPC Surplus welzijn	0	0
10	A	Privatiseren sportbedrijf	0	0
11	A	Equalit naar gemeentelijk pand	0	0
12	A	Vleugel stadhuis extern verhuren	0	0
13	A	LEAN in hele organisatie toepassen	0	0
14	U	Verduurzamen gemeentelijke panden	pm	pm
15	U	Vastgoed afstoten	pm	pm
16	A	Sluiting gemeentehuis op dalmomenten	0	0
17	A	Besparing op bedrijfsvoeringskosten	0	0
18	U	Stelpost exploitatie Santrijn	€ 250.000	€ 250.000
19	U	Rentebijdringen reserves	€ 263.000	0
20	U	Vrijval stelpost ombuigingen	€ 115.000	€ 115.000
21	U	Ondersteuning evenementen	pm	pm
22	A	Subsidies; nut-offer en meer activiteit / minder structureel	0	0
23	U	WMO-budget	€ 200.000	€ 200.000
24	U	Gemeentelijke bijdrage WAVA	€ 250.000	€ 250.000
25	U	Trajecten schuldhulpverlening	€ 150.000	€ 150.000
26	U	Inkomensregelingen	€ 100.000	€ 100.000

27	U	Sociale recherche	€ 25.000	€ 25.000
28	U	Externe advisering WMO	€ 25.000	€ 25.000
29	U	Subsidies gezondheidszorg en jongerenevenementen	€ 20.000	€ 20.000
30	U	Project veilig ondernemen	€ 6.300	€ 6.300
31	U	Overig 'kleine' posten	€ 100.000	€ 100.000
		TOTAAL	€ 1.634.300	€ 1.371.300

Toelichting:

1. Verlegregeling invoeren: € 100.000. De verlegregeling zorgt ervoor dat infrabedrijven vanaf 2016 moeten gaan betalen voor het gebruik van ondergrondse infrastructuur. In regionaal verband worden gesprekken gevoerd met kabel/leidingbeheerders over het invoeren van een verlegregeling. Planning is om in 2015 een verlegregeling vast te stellen en vervolgens de contracten met de kabel/leidingbeheerders op te zeggen. Verwachting is dat gemeente in 2016 € 120.000 inkomsten heeft door de invoering van een nieuwe verlegregeling. Eén en ander is wel afhankelijk van de afspraken die gemaakt gaan worden met Brabant Water over onder andere brandkranen etc. Daarom wordt voorlopig nog uitgegaan van € 100.000 opbrengst.

UITVOEREN

2. Korting op gemeenschappelijke regelingen. Als gemeente Oosterhout willen wij de gemeenschappelijke regelingen waaraan wij deelnemen een korting opleggen. Dit bedrag kan pas als korting in onze eigen begroting opgenomen worden op het moment dat het algemeen bestuur van de GR deze korting heeft geaccordeerd.

UITVOEREN

3. Velvergunning afschaffen. In de perspectiefnota 2014 is een voorstel opgenomen om de velvergunning af te schaffen, waardoor er € 30.000 omgebogen kan worden. Er zijn hiertoe een aantal scenario's uitgewerkt en aan de raad voorgelegd. Door de raad is invoering afhankelijk gesteld van de actualisatie van de lijst van Monumentale Bomen, om zodoende monumentale bomen op particulier terrein maximaal te beschermen. Het ligt echter niet voor de hand dat die laatste categorie als monumentaal zullen worden aangeduid. Daarvoor is de leeftijd, cultuurhistorische waarde, dendrologische waarde, etc. onvoldoende groot. Het ligt daarom voor de hand vooruitlopend op de actualisatie het nieuwe velvergunningsregime in te voeren.

UITVOEREN

4. Groen voor Amerstreekgemeenten organiseren of eigen dienst anders organiseren. Op het gebied van uitvoering is samenwerking mogelijk, waarbij het geheel goedkoper zal zijn dan de som der delen. De ontwikkelingen binnen de Amerstreek zijn momenteel dusdanig dat samenwerking geen reële optie is.

AFVOEREN

5. Composteerinrichting. Scenario's en vragen waaraan gedacht zou kunnen worden zijn o.a. voortzetten van de gemeentelijke composteerinrichting met doorvoering van verschillende rentabiliteit verhogende maatregelen. Sluiten van de composteerinrichting en de gemeentelijke groenstromen laten verwerken bij een andere composteerinrichting of de groenstromen laten verwerken met een andere methode dan composteren, die eveneens past binnen het milieubeleid van de gemeente. Hierbij dient opgemerkt te worden dat het huidige beleid uitgaat van composteren als meest duurzame vorm van verwerking. Of voortzetten van de gemeentelijke composteerinrichting in samenwerking met een marktpartij. Het onderzoek hiertoe is momenteel in uitvoering. De uitkomst van het onderzoek wordt komende maand verwacht. De uitwerking hiervan, voor de korte termijn en de middel- en lange termijn, wordt daarna opgestart.

UITVOEREN

6. Windmolens. Realisatie windmolenpark op gemeentegrond. Op dit moment zal er eerst duidelijkheid moeten zijn of het alternatieve tracé 380 KV onderzocht gaat worden in het MER. De minister neemt medio 2015 hierover een besluit. Mocht dit tracé onderzocht

gaan worden in het MER, dan zal de besluitvorming over de plannen omtrent windmolens pas na de uitkomsten van de MER kunnen plaatsvinden.

UITVOEREN

7. Onderzoek naar uitbesteding van de dienst afvalverwijdering. De focus in 2014 en 2015 ligt op de inrichting van de afdeling Samenleving en Stadsbeheer. In het kader van dit onderzoek is er nadrukkelijke aandacht geweest voor het efficiënter organiseren van de bedrijfsvoering van de unit Stadsbeheer waaronder de afvalverwijdering is georganiseerd. Het is de verwachting, mede gebaseerd op ontwikkelingen in de regio, dat de kosten van onderzoek en daadwerkelijke realisatie van een uitbesteding niet in verhouding staan tot de (beperkte) financiële besparing die te behalen valt. Het verdient aanbeveling om doorlopend aandacht te houden voor efficiënte bedrijfsvoering en waar mogelijk / noodzakelijk samenwerking te zoeken met externe organisaties.

AFVOEREN

8. Inzetten van bijstandsgerechtigden. Wij zijn van mening dat in de Oosterhoutse samenleving niemand aan de kant zou moeten staan en dat iedereen de gelegenheid moet hebben zijn of haar kwaliteiten te benutten. Een dergelijke inzet vergt extra begeleidingskosten. Daarnaast mag deze inzet van bijstandsgerechtigden de re-integratie in de arbeidsmarkt van deze groep niet in de weg staan. Tevens mag er geen sprake zijn van verdringing. Hoewel op dit vlak wel activiteiten worden ondernomen, levert het bovenstaande de conclusie dat dit geen besparingen op zal leveren. Daarom wordt voorgesteld dit punt van de lijst met ombuigingen te schrappen.

AFVOEREN

9. OPC Surplus Welzijn. Surplus voert een breed takenpakket uit voor de gemeente. Dit OPC is richting de toekomst meer 'transitieproof' gemaakt. Ook de subsidie aan stichting HOOM is hierin meegenomen. Middels nota BI.0140546 heeft het college hier reeds besluit hierover genomen. Vrijgekomen ruimte is conform besluit echter ingezet voor prijscompensatie. Hiermee is dit punt afgerond.

AFVOEREN

10. Privatiseren sportbedrijf. In de huidige ontwikkelingen met het vernieuwde recreatieoord en de ruimte en mogelijkheden tot sturing op de uitvoering is het op dit moment niet wenselijk het sportbedrijf te privatiseren. Daarnaast is het de verwachting dat privatisering de gemeentelijke lasten niet (verder) omlaag zal brengen.

AFVOEREN

11. Equalit naar gemeentelijk pand. Equalit betaalde € 176.000 aan huur voor het pand waar men in zit. Dat pand is geen gemeentelijk eigendom. Er is inmiddels wel een huurverlaging verkregen van € 24.000. Er is momenteel geen gemeentelijk vastgoed beschikbaar waar Equalit in zou passen. Op het moment dat er gemeentelijk vastgoed vrijkomt, zal dit alsnog bekeken worden.

AFVOEREN

12. Vleugel stadhuis sluiten en verhuren. Er is momenteel geen ruimte beschikbaar in het stadhuis om dit uit te voeren.

AFVOEREN

13. LEAN over gehele organisatie toepassen. Hierbij ook een focus op meer digitaal werken. Fase 1 van de businesscase (dienstverlening) heeft organisatie breed een forse structurele besparing opgeleverd. De LEAN-filosofie blijft de komende jaren leidend voor de organisatie in het kader van kwaliteitsverbetering, het is echter de verwachting dat dit niet meer tot grote besparingen op personeelsgebied gaat leiden. Gemeentebestuur en management blijven alert op mogelijkheden de organisatie efficiënter in te richten. Waar het gemeentebestuur besluit om taken af te stoten heeft dit gevolgen voor de omvang van de ambtelijke organisatie. Dit zal in voorkomende gevallen bij die specifieke voorstellen worden meegenomen.

AFVOEREN

14. Verduurzaming en **noodzakelijk** onderhoud stadhuis. Uitgaande van nog 20 jaar door exploiteren van huidig pand. Met het verduurzamen en revitaliseren van het stadhuis kan de gemeente een aantal slagen slaan. Dit heeft onderzoek aangetoond. Deze hebben betrekking op het verlagen van het energieverbruik, toepassen van duurzame energie, verbeteren binnenklimaat, levensduurverlenging van het stadhuis op deze locatie, de voorbeeldfunctie die de gemeente heeft en de exploitatielasten. Een eerder opgestelde businesscase heeft aangetoond dat dit op dermate effectieve wijze mogelijk is dat een aanzienlijk gedeelte van de noodzakelijke investering wordt terugverdiend door het drastisch omlaag brengen van de exploitatielasten voor energie en het naar voren halen van toekomstige investeringen voor noodzakelijk onderhoud, die efficiënter ingezet kunnen worden door een integrale aanpak.

UITVOEREN

15. Vastgoed afstoten. Er zal kritisch gekeken worden naar de samenstelling van de gemeentelijke vastgoedportefeuille. Met name het cultureel vastgoed (Outflow, H23, speelgoedmuseum, Pannenhoef) zal hierbij tegen het licht worden gehouden. Op basis hiervan zal gekeken worden welke gemeentelijke panden afgestoten kunnen worden. Wanneer dit opportuun is, zal de begroting hierop aangepast worden; op voorhand kan hier geen besparing voor worden ingerekend.

UITVOEREN

16. Sluiting gemeentehuis op dalmomenten. Op vrijdagmiddagen en rondom feestdagen zijn er weinig ambtenaren aanwezig. Op deze momenten kan sluiting mogelijk een besparing opleveren. In verband met bereikbaarheid en werktijdenregeling is deze maatregel niet haalbaar gebleken.

AFVOEREN

17. Besparing op de bedrijfsvoeringkosten: pm. De interne dienstverlening binnen de gemeente Oosterhout zal onder de loep worden genomen. Een aantal zaken binnen de bedrijfsvoering kan op het niveau van de Amerstreekgemeenten worden georganiseerd, waardoor een kostenbesparing gerealiseerd kan worden. Samenwerking binnen de Amerstreek gaat niet voortvarend genoeg om hier besparingen in te kunnen boeken.

AFVOEREN

18. Stelpost exploitatie Santrijn: € 250.000. In de begroting is een stelpost van € 350.000 aanwezig voor de hogere exploitatiekosten van het nieuwe Santrijngebouw. Deze hogere kosten zijn inmiddels al grotendeels meegenomen in de huidige begroting. Derhalve kan deze stelpost deels vrijvallen.

UITVOEREN

19. Rentebijdrage reserves: € 263.000. Doorgaans wordt 1% rente toegevoegd aan de reserves. Voorgesteld wordt om in de begroting 2016 geen rente aan de bestemmingsreserves (m.u.v. reserve investeringsprojecten) en de vrije reserve toe te voegen. Hierdoor wordt één jaar geen inflatiecorrectie toegepast op de reserves.

UITVOEREN

20. Vrijval stelpost ombuigingen: € 115.000. Deze stelpost dient in relatie te staan tot de hoogte van het risico dat de nieuwe ombuigingen niet gehaald kunnen gaan worden. Hoe zekerder de realisatie van de ombuigingen, hoe lager deze stelpost kan worden. De hier genoemde vrijval betreft 50% van het beschikbare bedrag in 2016. Hiermee blijft een stelpost van € 115.000 beschikbaar. Bij het opstellen van de begroting 2016 zal gekeken worden welk gedeelte daadwerkelijk kan vrijvallen. In de praktijk zal dit lager zijn dan het genoemde bedrag.

UITVOEREN

21. Ondersteuning evenementen: pm. In de begroting 2015 is de ombuiging op evenementen (€ 100.000) en doorrekening stroomkosten (€ 20.000) uit de begroting gehaald. Er ligt echter nog wel de opdracht om te kijken welk deel van deze ombuiging wel gerealiseerd kan worden. Hiertoe wordt momenteel een collegevoorstel voorbereid.

UITVOEREN

22. Subsidies: pm. Dit is conform het vastgestelde subsidiebeleid. Bij het opstellen van de beleidsregels subsidieverstrekking is dit reeds bekeken. Wij kiezen er momenteel niet voor om de subsidieplafonds verder te verlagen.

AFVOEREN

23. WMO-budget: € 200.000. Al enkele jaren op rij (2012: € 736K / 2013: € 803K / 2014: € 700K) wordt structureel geld overgehouden op de individuele voorzieningen Wmo. De veranderingen binnen de langdurige zorg en de Wmo vanaf 2015 plus de veranderingen rondom het objectief verdeelmodel Wmo vanaf 2016 nopen tot terughoudendheid met deze ombuiging. Er wordt daarom voorgesteld om een besparing van twee ton in te boeken op de bestaande individuele voorzieningen, waaronder de grote woningaanpassingen en de vervoersvoorzieningen.

UITVOEREN

24. Gemeentelijke bijdrage aan de WAVA: € 250.000. De afgelopen jaren is er sprake geweest van een overschot op de re-integratiegelden, terwijl het tekort bij de WAVA werd gefinancierd vanuit de algemene middelen. Beleidsmatig past het prima om deze aanvullende financiering ten laste van het re-integratiebudget te brengen. Voorgesteld wordt om re-integratiemiddelen in te zetten om (een deel van) de extra gemeentelijke bijdrage aan WAVA te bekostigen.

UITVOEREN

25. Trajecten schuldhulpverlening; € 150.000. De afgelopen jaren is er sprake geweest van een toenemende schuldenproblematiek bij burgers. Mede als gevolg van de economische crisis hebben veel huishoudens te maken gehad met een daling van het besteedbaar inkomen. Voor de gemeente Oosterhout is dit aanleiding geweest om fors te investeren in schuldhulpverlening. Als gevolg van de toenemende vraag naar schuldhulpverlening heeft dit geleid tot een forse stijging van de kosten hiervan. In 2012 waren deze kosten opgelopen tot € 676.000.

Naast de extra aandacht voor het oplossen van schuldenproblematiek is de afgelopen jaren ook ingezet op schuldpreventie. In 2012 heeft een aanbesteding van schuldhulpverlening plaatsgevonden waarbij het aspect preventie ook een belangrijke rol heeft gespeeld. Deze aanbesteding heeft enerzijds geleid tot gunstigere prijsafspraken en anderzijds tot meer aandacht voor preventie.

De laatste jaren werpt de extra aandacht voor schuldpreventie haar vruchten af. Hierdoor zien we dat minder huishoudens in een schuldregeling komen. We zien wel een toename van het aantal bezoekers op het spreekuur Budgetadvies, maar in steeds meer gevallen kunnen deze bezoekers met een gericht advies en met ondersteuning van vrijwilligers zelf op weg geholpen worden zonder dat ze in een schuldregeling terecht komen. Als gevolg van deze positieve ontwikkeling zien we sinds 2013 een daling van de kosten van schuldhulpverlening. (2012, 2013, 2014 respectievelijk € 676.000, € 488.000, € 432.500). Gelet op deze ontwikkeling kan deze post structureel afgeraamd worden.

UITVOEREN

26. Inkomensregelingen: € 100.000. De afgelopen jaren is het gemeentelijke tekort op de inkomensregelingen lager gebleken dan begroot. Daarom wordt ervoor gekozen om met ingang van 2016 het tekort met € 100.000 lager de begroten dan momenteel het geval is.

UITVOEREN

27. Sociale recherche: € 25.000. Dit budget wordt niet volledig gebruikt en kan daarom deels vrijvallen.

UITVOEREN

28. Externe advisering WMO: € 25.000. Dit budget wordt niet volledig gebruikt en kan daarom deels vrijvallen.

UITVOEREN

29. Subsidies gezondheidszorg en jongerenevenementen: € 20.000. Op deze beleidsterreinen worden de subsidieplafonds verlaagd omdat hier structureel minder geld wordt uitgegeven.

UITVOEREN

30. Project veilig ondernemen: € 6.300. Betreft projectgelden om ondernemers te wijzen op het belang van (inbraak)veiligheid. Aangezien dit geen gemeentelijke taak is, wordt voorgesteld om deze budgetten te schrappen.

UITVOEREN

31. Overige posten: € 100.000. De gehele begroting is doorgelopen en hierbij zijn diverse kleinere posten afgeraamd. Dit voornamelijk op basis van gerealiseerde overschotten in de jaarrekening.

UITVOEREN

Indien uw raad besluit om al deze ombuigingen over te nemen, ontstaat het volgende financiële meerjarenbeeld:

Exploitatie	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019
Nieuw saldo	-1.790	-943	-749	-749
In te boeken ombuigingen	1.634	1.371	1.371	1.371
Beschikbaar saldo	-156	428	622	622

Dit betekent dat na het inboeken van de voorgestelde ombuigingen de perspectiefnota 2016 een tekort kent van € 156.000. In meerjarenperspectief loopt dit op tot een overschot van ruim € 6 ton. Op de totaalomvang van de begroting (ruim € 160 miljoen) is dit bedrag marginaal te noemen.

6. Nieuw beleid

Op basis van het coalitieakkoord en (wettelijke) ontwikkelingen die op de gemeente afkomen is een inventarisatie gemaakt van het nieuwe beleid en de daarvoor benodigde financiële middelen voor de lopende raadsperiode. Het is niet voor alle onderkende ambities noodzakelijk om extra middelen vrij te maken. Een deel hiervan kunnen naar verwachting binnen de bestaande middelen en beschikbare uren in de begroting uitgevoerd worden (uiteraard wel afhankelijk van nog te maken keuzes). Voor een ander deel treedt de gemeente voornamelijk faciliterend op, waardoor we afhankelijk zijn van het initiatief van anderen. Deze zaken zijn opgenomen in bijlage 1 bij deze nota.

De overige punten zullen wel een extra beslag op de (financiële) middelen van de gemeente betekenen. Onderstaand is een overzicht van deze punten opgenomen, inclusief een schatting van de hiermee samenhangende kosten. Deze punten zijn nader verdeeld in drie categorieën:

- A. Wat moet (i.h.k.v. wettelijke ontwikkelingen);
- B. Prioriteiten van het college (speerpunt dossiers);
- C. Overige punten

Categorie A

Nr	Ambitie	Investering eenmalig	2016	2017	2018	2019
A.1.	volledig digitale overheid in 2017	500.000	0	0	0	0
A.2.	Verduurzaming en noodzakelijk onderhoud stadhuis	3.500.000	0	0	0	0
A.3.	Brandweerkazerne Den Hout	250.000	0	0	0	0
	Subtotaal A	4.250.000	0	0	0	0

Toelichting:

- A.1. **Volledig digitale overheid: € 500.000.** Als de gemeente Oosterhout wil voldoen aan de richtlijn van de minister van BZK "volledig digitale overheid in 2017", dan moeten wij ruimte maken voor extra investeringen om te digitaliseren. Ingeschat wordt dat we (verspreid over 2016 en 2017) € 500.000 extra benodigd hebben om aan de norm te kunnen voldoen.
- A.2. **Verduurzaming en noodzakelijk onderhoud stadhuis: € 3.500.000.** Uitgaande van nog 20 jaar door exploiteren van huidig pand. Met het verduurzamen en revitaliseren van het stadhuis kan de gemeente een aantal slagen slaan. Dit heeft onderzoek aangetoond. Deze hebben betrekking op het verlagen van het energieverbruik, toepassen van duurzame energie, verbeteren binnenklimaat, levensduurverlenging van het stadhuis op deze locatie, de voorbeeldfunctie die de gemeente heeft en de exploitatielasten. Een eerder opgestelde businesscase heeft aangetoond dat dit op dermate effectieve wijze mogelijk is dat een aanzienlijk gedeelte van de noodzakelijke investering wordt terugverdiend door het drastisch omlaag brengen van de exploitatielasten voor energie en het naar voren halen van toekomstige investeringen voor noodzakelijk onderhoud, die efficiënter ingezet kunnen worden door een integrale aanpak.
- A.3. **Brandweerkazerne Den Hout: € 250.000.** De brandweerpst Den Hout voldoet niet meer aan de huidige ARBO wetgeving. Daarnaast worden in 2015 nieuwe tankautospuitten (TAS) geleverd aan alle posten binnen de gehele Veiligheidsregio Midden - en West Brabant (VRMBW), waar ook de post Den Hout onder valt. Deze nieuw te leveren TAS kan in de huidige kazerne niet gestald worden. In het door de gemeenteraad vastgestelde regionale spreidings- en dekkingsplan houdt de post Den Hout een volwaardige ondersteunende functie voor de lopende periode. Bovenstaande leidt er toe dat het doen van grondige aanpassingen aan de huidige post onvermijdelijk is.

B. Speerpunten college

Nr	Ambitie	Investering eenmalig	2016	2017	2018	2019
B.1.	Verbindend bestuur	50.000	0	0	0	0
B.2.	Versterken binnenstad	0	100.000	100.000	100.000	0
B.3.	Kwartiermaker cultuur	0	80.000	80.000	80.000	0
B.4.	IHP, inclusief Frencken college	13.400.000	0	0	0	0
B.5.	N629	1.750.000	0	0	0	0
B.6.	Meerjarenperspectief Prio- buurten (incl Weststad)	0	50.000	100.000	150.000	200.000
	Subtotaal B	15.200.000	230.000	280.000	330.000	200.000

Toelichting:

- B.1. Verbindend bestuur: € 50.000.** De gemeenteraad van Oosterhout stelt in het najaar van 2015 de beleidskaders voor Verbindend Bestuur vast. De beleidskaders moeten aan de ene kant duidelijkheid verschaffen over de manier waarop inwoners, ondernemers, organisaties en verenigingen bij beleid en uitvoering worden betrokken. Daarnaast moet dit document ook duidelijk maken op welke manier de gemeente Oosterhout maatschappelijke initiatieven wil aanjagen en ondersteunen. Om met name dit onderdeel van Verbindend Bestuur een extra impuls te geven, wordt voorgesteld deze bestuursperiode een "stimuleringsbudget" van € 50.000 te reserveren.
- B.2. Versterken binnenstad: € 100.000.** Momenteel wordt samen met partners uit binnenstad een uitvoeringprogramma opgesteld, waarin gezamenlijk keuzes worden gemaakt over de te ondernemen acties, prioriteiten worden gesteld en afspraken worden gemaakt over wie waarvoor (financieel) verantwoordelijk is. Dit uitvoeringsprogramma is eind 2^e kwartaal gereed. Gedurende deze bestuursperiode wordt vanaf 2016 jaarlijks € 100.000 beschikbaar is als werkbudget om zo ook daadwerkelijk zaken te kunnen doen. Met dit werkbudget kan daadwerkelijk inhoudelijk een nieuwe impuls worden gegeven aan het "opplussen" van de binnenstad.
- B.3. Kwartiermaker cultuur: € 80.000.** Bij de ontwikkeling van onder andere de Pannehoef tot een cultureel centrum en De Blikken tot een kunstenaarsbroedplaats ontbreekt het aan (bestuurlijke) slagkracht. Het (cultureel) vastgoed dat we als gemeente hebben dient beter benut te worden en er kan meer verbinding gelegd worden. Sec het beschikbaar stellen van een pand is niet voldoende om de potentie van deze voorzieningen tot wasdom te laten komen. Besturen zijn niet in staat met de beperkte menskracht en middelen dit te realiseren. Gezien de ervaringen van de laatste tijd en de (bestuurlijke) wens om het cultureel ondernemerschap naar een hoger plan te tillen en de culturele voorzieningen beter tot hun recht te laten komen bestaat er de overtuiging dat dit niet zonder een (gemeentelijke) impuls tot stand kan komen. De voorzieningen staan op dit moment nog te veel in het hier en het nu en zijn mede daardoor onvoldoende in staat gebleken hun taak en gezamenlijke doel te realiseren.
- B.4. IHP (inclusief Mgr. Frenckencollege): Aanvullend € 2.400.000.** Op basis van een globaal programma van eisen worden voor de huisvesting van het Frencken een 4-tal scenario's uitgewerkt; renovatie (scenario 1), renovatie/nieuwbouw (scenario 2a en 2b) en complete nieuwbouw (scenario 3). Hierbij moet nog worden bekeken welk deel van de investering voor rekening van de gemeente komt en welk deel voor rekening van het schoolbestuur. Daarnaast is voor de andere scholen een indicatief bedrag van € 2,5 miljoen gereserveerd. Dit alles leidt tot onderstaande totaalplaatje:

	Investering Frencken	Afschrijving Frencken	Tijdelijke huisvesting Frencken*	Overig IHP	Totaal
Scenario 1	6.500.000	0	pm	2.500.000	9.000.000
Scenario 2a	9.700.000	435.000	pm	2.500.000	12.635.000
Scenario 2b	11.000.000	765.000	pm	2.500.000	14.265.000
Scenario 3	15.100.000	3.165.000	pm	2.500.000	20.765.000

*De tijdelijke huisvesting bedraagt maximaal € 1 miljoen. Naarmate er meer nieuwbouw komt, zullen de kosten voor tijdelijke huisvesting lager worden en richting de € 0 gaan als volledig nieuwbouw op een andere locatie wordt gepland.

Om ervoor te zorgen dat er financieel rekening gehouden wordt met (gedeeltelijke) (ver)bouw is hiervoor nu al in het meerjarenperspectief van de begroting 2015 een indicatief bedrag opgenomen van € 11 miljoen voor het totale IHP. Op dit moment is er nog geen duidelijkheid over de inhoudelijke keuze en wordt gezamenlijk met het Mgr. Frenckencollege een inhoudelijk voorstel voorbereid. Al wel is duidelijk dat drie van de vier scenario's niet binnen de huidig gereserveerde financiële ruimte passen en dus gaan leiden tot hogere kapitaallasten. Voorgesteld wordt om aanvullend bovenop de reeds aanwezige € 11 miljoen, momenteel nog eens € 2,4 miljoen te reserveren voor een nieuw IHP. Hiermee is dan een totaalbedrag van € 13,4 miljoen gereserveerd voor een nieuw vast te stellen IHP.

- B.5. **N629: € 1.750.000.** De gemeente Oosterhout draagt bij aan de kosten van de reconstructie van de kruispunten waarop ook gemeentelijke wegen op aansluiten ("wegvakkentheorie"). Daarnaast komen ook de kosten voor de ontsluiting van Everdenberg Oost voor onze rekening ("veroorzakersprincipe"). Deze kosten zullen t.z.t. ten laste van de op te stellen GREX worden gebracht. De realisatie van het nieuwe tracé N629 kan daarom worden opgeknipt in meerdere delen. Dit bedrag is als volgt opgebouwd:

1. Reconstructie westelijke aansluiting op de A27, inclusief doorzetten 2x2 profiel tot afrit naar Pasteurlaan: t.l.v. de gemeente: € 500.000 (Voorstel bedrag uit BoVo).
2. Reconstructie kruispunt N629 met Ter Horst en Provinciale Weg Oosteind: t.l.v. gemeente: € 750.000 (mogelijk ook uit BoVo).
3. aanleg nieuw kruispunt ter ontsluiting Everdenberg Oost en aansluiting Heistraat op nieuwe N629: t.l.v. gemeente: € 750.000. Hierbij dient een nadere verfijning gemaakt te worden om te bepalen welk deel van dit kruispunt t.l.v. de GREX kan worden gebracht. Vooralsnog wordt ervan uitgegaan van € 250.000 t.l.v. de GREX kan worden gebracht en dus € 500.000 voor dit kruispunt uit Bovo komt. Tevens zal hierbij aandacht worden gegeven aan de mogelijkheid om een verkeers- en sociaal veilige fietsverbinding te realiseren tussen Oosterhout en Oosteind.

- B.6. **Prio-buurtten: € 500.000 structureel.** Er wordt een geactualiseerd Meerjarenperspectief onderhoud openbare ruimte opgesteld, waarin wordt aangegeven hoe op de middellange termijn omgegaan kan worden met investeringen in de openbare ruimte. Hierbij wordt uiteengezet wat de benodigde investeringen zijn om verdere achterstalligheid te voorkomen en de noodzakelijk wenselijke verbeteringen in de openbare ruimte te kunnen realiseren. Immers met de bestaande onderhoudstrategie kan net worden voorkomen dat extra achterstalligheid wordt opgebouwd. Van een terugdringing van achterstalligheid is geen sprake; alleen wanneer voorzieningen slecht raken, worden zij vervangen. Bovendien ontbreekt de (financiële) speelruimte voor het uitvoeren van noodzakelijke wenselijke verbetering van de openbare ruimte. Juist om aan dat laatste aspect tegemoet te komen in de woonbuurtten en op de bedrijventerreinen, zou de jaarlijkse onderhouds- en investeringsruimte moeten worden verhoogd met ca. €500.000. Bij renovaties kunnen dan op bescheiden schaal verbeteringen worden aangebracht. Van het inlopen van achterstalligheid blijft evenwel geen sprake. Immers er worden niet meer straten aangepakt, maar de straten die worden aangepakt worden met de noodzakelijk wenselijke verbeteringen uitgevoerd. De aangegeven bedragen in het bovenstaande staatje betreffen de (oplopende) kapitaallasten behorende bij een jaarlijkse investering van € 500.000.

C. Overige punten

Nr	Ambitie	Investering eenmalig	2016	2017	2018	2019
C.1.	Sportaccommodatiebeleid	335.000	0	0	0	0
C.2.	Kwaliteit onderhoud openbaar groen	0	145.000	145.000	145.000	145.000
C.3.	Winkelcentra Arkendonk en Zuiderhout	20.000	0	0	0	0
C.4.	Rotonde Weststadweg (bromtol)	2.500.000	0	0	0	0
C.5.	Aansluiting Dorst op N282	700.000	0	0	0	0
C.6.	Fietspad Dorst	2.750.000	0	0	0	0
C.7.	Onderzoek fietspad Raamsdonksveer	25.000	0	0	0	0
C.8.	Mobiliteitsplan overig	pm	0	0	0	0
	<i>Subtotaal C</i>	6.330.000	145.000	145.000	145.000	145.000

Toelichting:

- C.1. Sportaccommodatiebeleid: € 335.000.** Recentelijk is een schouw uitgevoerd op de kwaliteit en kwantiteit van de velden en kleedaccommodaties. Naast de bekende noodzaak tot vervanging van de toplaag Scorpio (deze wordt opgenomen in investeringsprogramma sport) dient voor meerdere accommodaties geïnvesteerd te worden om achterstalligheid weg te nemen. Indicatief is hiervoor een eenmalige extra investering nodig van € 335.000 (excl BTW). Dit betreft enerzijds (€ 95.000) sport gerelateerde gebouwen (SCO, mhc de Warande, Voltreffers, Scorpio, Neelandia, Irene en OVV), alsook (€ 240.000) het op niveau brengen van de huidige velden (Scorpio en OVV). Het op niveau brengen van de velden van Irene is reeds meegenomen in het voorstel saldobestemming jaarrekening 2014. In lijn met de besluitvorming van uw raad aangaande de nota sporten en bewegen, zullen de consequenties aangaande nieuw beleid betreffende de sportaccommodaties verder uitgewerkt worden in het sportaccommodatiebeleid.
- C.2. Kwaliteit onderhoud openbaar groen: € 145.000.** Vanuit het beeldbestek komt naar voren dat op een tweetal punten in het groenonderhoud relatief makkelijk verbeteringen zijn te behalen:
- M.b.t. kruidenrijke terreinen is sprake afname van de functionele kwaliteit en van de biodiversiteit als gevolg van het terugbrengen van het aantal maaibeurten tot 1x per jaar. Herstel naar de oorspronkelijke inzet van 2x per jaar vraagt structureel ca. € 80.000.
  - Als gevolg van het beëindigen van onderhoud van graskanten langs beplantingen ontstaat een vervuild beeld door het ingroeien van grassen in de beplanting. Herstel van onderhoud aan graskanten langs beplantingen, vraagt een structurele extra onderhoudsinspanning van ca. € 65.000.
- C.3. Winkelcentra Arkendonk en Zuiderhout: € 20.000.** Het college is alert op kansen om de aantrekkelijkheid van de wijkwinkelcentra te vergroten. Er wordt voorgesteld om € 20.000 voorbereidingskosten ter beschikking te stellen voor planontwikkeling Arkendonk. De kosten voor de sloop van zwembad Arkendonk zijn reeds in het project concentratie zwembaden meegenomen. Verdere benodigde financiële middelen rondom Arkendonk zijn nog onbekend. Maatregelen die eventueel in de toekomst nodig zijn voor wijkwinkelcentrum Zuiderhout zullen vanuit het JOR gefinancierd moeten worden.
- C.4. Rotonde Weststadweg (Bromtol): € 2.500.000.** Er is een toezegging aan de Raad gedaan, dat de behandeling nog voor de zomervakantie van 2015 plaats zal vinden.

Momenteel loopt er nog een laatste onderzoek naar de gevolgen van reconstructie knooppunt Hooipolder op onderliggend wegennet, samen met de gemeente Geertruidenberg. Deze post is reeds enkele jaren gereserveerd binnen de reserve BoVo.

- C.5. **Aansluiting Dorst op N282: € 700.000.** Betreft de realisatie van een goede ontsluiting Dorst –west op de N282. De aanpassing van de Provinciale weg N282 heeft als doel een verbetering van de leefbaarheid en doorstroming. Gelijktijdig zal een extra ontsluiting ter hoogte van Dorst-West worden gerealiseerd. Omtrent de feitelijke uitvoering dienen nog afspraken te worden gemaakt met de Provincie.
- C.6. **Fietspad Dorst: € 2.750.000.** De investering die samenhangt met de realisatie van een fietspad tussen Oosterhout en Dorst wordt momenteel geschat op een bedrag van zo'n € 2,75 tot € 3,3 miljoen (afhankelijk van de keuze om wel of geen openbare verlichting langs het fietspad aan te leggen. Dit fietspad ligt aan de zuidzijde van de Hoevestraat en oostzijde van de Wethouder van Dijklaan en is gebaseerd op een tweezijdig fietspad (3,5 meter breed) met een lengte van 3,5 kilometer. Dit is inclusief eventuele subsidie, grondaankopen en compensatie van natuur. Het eventueel verleggen van kabels en leidingen is hierin niet meegenomen. Op de aanleg is maximaal een subsidie van €340.000 te behalen.
- C.7. **Onderzoek fietspad Raamsdonksveer: € 25.000.** Dit onderzoek zal in overleg met de gemeente Geertruidenberg moeten worden voorbereid. Houdt in een reconstructie van de Oude Veerseweg en Oosterhoutseweg en verkeersmaatregelen op de Lange Broekstraat. Zoals in het coalitieakkoord beschreven zal er eerst gestart worden met een onderzoek van deze (te verbeteren) verbinding. Voorstel is om allereerst de algemene nut en noodzaak van het opwaarderen van de route vast te stellen. Fietstellingen worden op dit moment gemeentebreed uitgevoerd. Als dit positief uitvalt kan aan gemeente Geertruidenberg worden gevraagd of zij dezelfde mening delen en hierin met ons samen willen optrekken. Vervolgens is het dan zaak om gezamenlijk een ruimtelijke verkenning uit te voeren en de kosten in beeld te brengen. Mocht dit daadwerkelijk tot uitvoering komen dan is op voorhand de inschatting dat het zal gaan om een bedrag van zo'n € 1,5 miljoen bedragen.
- C.8. **Overige mobiliteitsplan: PM.** In de loop van 2016 zal een geactualiseerd Mobiliteitsplan of verkeersplan aan de raad worden aangeboden. Op dit moment bestaat nog geen inzicht in de aard en omvang van maatregelen die daaruit kunnen voortvloeien. Hierbij kan bijvoorbeeld gedacht worden aan het kruispunt bij Trommelen. Wel is het nuttig nu te signaleren dat ambities daaruit zullen moeten opgenomen in een meerjarenplanning. Daarom is een PM opgenomen.

In bovenstaand overzicht zijn nog een aantal posten op PM gesteld. Deze zullen nog nader uitgewerkt moeten gaan worden. Los van deze PM-posten betekent dit dat de voorlopige inschatting inhoudt dat er voor € 25,8 miljoen aan investeringen benodigd zijn met daarnaast nog structurele middelen binnen de jaarlijkse exploitatie. Verdeeld over de 3 categorieën is het beeld als volgt:

Omschrijving	Investering eenmalig	2016	2017	2018	2019
Subtotaal A	4.250.000	0	0	0	0
Subtotaal B	15.200.000	230.000	280.000	330.000	200.000
Subtotaal C	6.330.000	145.000	145.000	145.000	145.000
TOTAAL	25.780.000	375.000	425.000	475.000	345.000

Het is overigens niet zo dat deze bovenstaande posten allemaal nieuw zijn. Zo is er in de begroting 2015 bijvoorbeeld al rekening gehouden met een nieuw op te stellen IHP, waarvoor momenteel al € 11 miljoen is 'gereserveerd'. En ook binnen de reserve Bovo was al ruimte gereserveerd voor enkele projecten (Bromtol en aansluiting N629 op de A59).

7. Risicoparagraaf

Weerstandsvermogen

Het beschikbare weerstandsvermogen van de gemeente Oosterhout bestaat uit de volgende posten:

Weerstandscapaciteit	Ultimo 2014
Algemene reserves	5.231
Vrije reserve*	8.200
Reserve grondexploitatie**	14.567
Overige bestemmingsreserves***	2.095
Incidentele weerstandscapaciteit	30.093
Onbenutte belastingcapaciteit	3.232
Structurele weerstandscapaciteit	33.325

* Binnen de vrije reserve is alleen het gedeelte waar nog geen claim op ligt meegenomen.

** Bestaat uit de algemene bedrijfsreserve van de GREX en het niet-geclaimde deel van BoVo.

*** Betreft bestemmingsreserve sociaal domein

Risico's

In onderstaande tabel zijn de onderkende risico's zoveel mogelijk gekwantificeerd en ingedeeld per type risico.

Nr	Item	Maximaal risico	Kans	I/S	Impact
Bedrijfsrisico's					
1	Algemene uitkering	0	Gemiddeld	S	0
2	Objectieve verdeelmodellen transities	825.000	Groot	S	660.000
3	Transities	4.150.000	Groot	S	3.320.000
4	Huisvesting statushouders	pm	Klein	S	pm
5	VTH kwaliteitscriteria	pm	Gemiddeld	I	pm
6	Opvang dak- & thuislozen	pm	Klein	S	pm
7	Parkeergarage Santrijn	pm	Klein	S	pm
8	Invoering vennootschapsbelasting	pm	Groot	S	pm
Beleidsrisico's					
9	WAVA / Go	pm	Groot	S/I	pm
Aansprakelijkheidsrisico's					
10	Attero	1.000.000	Gemiddeld	I	500.000
11	Achternvang gewaarborgde geldleningen	170.300.000	Zeër klein	I	1.703.000
12	Garantstellingen	16.500.000	Zeër klein	I	165.000
Totaal benodigde weerstandscapaciteit excl. grondexploitaties					6.348.000
Risico grondexploitaties					7.820.000
Totaal benodigde weerstandscapaciteit					14.168.000

Voor een toelichting van de onderkende risico's verwijzen we u naar de jaarrekening 2014. Wanneer de risico's maal de kans berekend wordt ontstaat er een benodigd weerstandsvermogen van € 14,2 miljoen om de onderkende risico's af te dekken. Let wel dat

in de hierboven beschreven risico's een aantal posten nog niet gekwantificeerd zijn (op PM staan) en dat een aantal posten structureel (S) doorwerkt indien er niet tijdig bijgestuurd kan worden. Dit zorgt ervoor dat er feitelijk een hoger weerstandsvermogen benodigd is dan de berekende € 14,2 miljoen.

Confrontatie weerstandsvermogen en risico's

Om te bepalen of het weerstandsvermogen toereikend is, leggen we de relatie tussen de financieel gekwantificeerde risico's en de daarbij benodigde weerstandscapaciteit enerzijds en de beschikbare weerstandscapaciteit anderzijds. De relatie wordt weergegeven in onderstaand figuur. Voor deze zogenoemde ratio weerstandsvermogen wordt een ratio > 1,0 nagestreefd.

	Beschikbare weerstandscapaciteit*	Benodigde weerstandscapaciteit	Weerstands-ratio
Netto weerstandsvermogen	33,3 mln	14,2 mln	2,3

* Exclusief saldobestemming jaarrekening 2014.

Het netto weerstandsvermogen is de weerstandscapaciteit gezuiverd voor de 'claims' welke reeds op de Oosterhoutse reserves aanwezig zijn. Dit biedt een beter inzicht welke tegenvallers we op kunnen vangen, zonder dat dit impact heeft op de reeds bestaande plannen. Daarom wordt in de risicoparagraaf alleen nog het netto weerstandsvermogen berekend en gepresenteerd.

We kunnen concluderen dat we momenteel met dit ratio over voldoende weerstandscapaciteit beschikken. Een ratio groter dan 2 wordt doorgaans als uitstekend beschouwd. Het is echter wel zo dat niet alle risico's financieel zijn vertaald; een aantal posten laat zich op dit moment nog niet goed financieel vertalen. Deze zijn met PM aangeduid in de risicotabel. Daarnaast zijn er een aantal risico's benoemd welke een structurele doorwerking hebben. Wanneer we er, indien deze risico's zich voordoen, niet in slagen deze snel genoeg door te vertalen in beleid drukken de structurele risico's langer op het weerstandsvermogen. Om deze redenen is het verstandig om een ratio aan te houden die hoger is dan 1,0.

Het moge ook duidelijk zijn dat de keuze om geld vanuit de reserves in te zetten om te investeren leidt tot een kleinere reservepositie en dus een lagere weerstandscapaciteit.

8. Afwegingskader nieuw beleid

In het coalitieakkoord zijn een aantal uitgangspunten benoemd voor het financieel beleid de komende jaren. Deze zijn benoemd in hoofdstuk 3 van deze perspectiefnota. Deze uitgangspunten hebben ook gevolgen voor de ambities met betrekking tot het nieuw beleid. Om dit nader handen en voeten te geven worden deze uitgangspunten hieronder nader uitgewerkt.

Schuldratio

Het is goed om te benadrukken dat het hebben van reserves niet betekent dat we dit geld ook op de gemeentelijke bankrekening hebben staan. Dit vanwege interne financieringen uit het verleden. Dit betekent dat we voor de bedragen die we gaan investeren de komende jaren leningen zullen moeten gaan aantrekken. Eind 2014 hebben wij een portefeuille met langlopende leningen van bijna € 82 miljoen. In 2015 is dit nog verder opgelopen vanwege lopende investeringen. Het schuldenplafond gaat met nieuwe investeringen recht evenredig oplopen. Dit verhoogt het risicoprofiel van de gemeente Oosterhout. Bij de jaarrekening 2013 stond Oosterhout op plaats 157 van de 393 gemeenten (waarbij de nummer 1 de laagste schulden heeft). Dit komt neer op een netto schuld per inwoner van € 1.411. In 2010 was deze schuld € 592 per inwoner lager van in 2013.

Hoewel de rente momenteel laag is, omvat een grote lening portefeuille ook een hoog risico op het moment dat rentepercentages gaan oplopen. Daarnaast zullen leningen die afgesloten worden ook op een bepaald moment weer afgelost moeten gaan worden.

Om te sturen op een verantwoord schuldenniveau kan het kengetal schuldratio gehanteerd worden. Dit kengetal geeft de netto schuld weer als aandeel van de exploitatie. Bij het bepalen van de netto schuld wordt geen rekening gehouden met leningen uit hoofde van publieke taken (zgn. doorschuifleningen). Bij het bepalen van de exploitatie zijn de lasten exclusief de inzet van reserves het uitgangspunt.

Schuldratio	2012	2013	2014
A. Vaste schulden	51.927	54.444	81.959
B. Voorzieningen	5.754	2.744	2.542
C. Vlottende schulden	24.250	29.665	18.726
D. Overlopende passiva	9.381	10.754	10.181
E. Langlopende uitzettingen	23.650	23.981	21.369
F. Liquide middelen	126	106	123
G. Kortlopende vorderingen	5.819	6.150	8.172
H. Overlopende activa	9.504	12.792	15.266
Netto schuld (A+B+C+D-E-F-G-H)	52.213	54.578	68.478
Exploitatie	138.056	135.521	143.268
Schuldratio	37,8%	40,3%	47,8%

Hieruit blijkt dat de schuldratio van de gemeente Oosterhout de afgelopen jaren is toegenomen. In 2015 is deze ratio inmiddels nog verder opgelopen.

Om de schuldpositie binnen de perken te houden zullen daarom bij het honoreren van nieuw beleid / nieuwe investeringen worden de volgende kaders gehanteerd:

1. Budgettair kader
Belangrijke vraag voor het honoreren van investeringen is in hoeverre de kapitaallasten van de nieuwe investeringen binnen de bestaande meerjarenbegroting kunnen worden afgedekt.
2. Weerstandsvermogen
Bij de vraag of de gewenste investeringen (deels) kunnen worden gefinancierd uit de bestaande reserves zal eerst moeten worden vastgesteld dat dat er voldoende reserves beschikbaar blijven om de onderkende risico's af te dekken.

3. Schuldenlast

Nieuwe investeringen de komende periode zullen leiden tot het aantrekken van nieuwe leningen. Een grote schuldenlast zorgt ervoor dat er minder exploitatieruimte beschikbaar is vanwege het betalen van rente en dus ook minder keuzevrijheid.

Budgettair kader

Belangrijke vraag voor het honoreren van investeringen is in hoeverre de kapitaallasten van de nieuwe investeringen binnen de bestaande meerjarenbegroting kunnen worden afgedekt. Zoals blijkt uit de doorrekening van deze perspectiefnota is de vrije ruimte (zie hoofdstuk 4), voor invulling van het gewenste nieuw beleid, klein (2016 € 266.000 tekort, oplopend tot een overschot van zo'n € 5 ton. Dit betekent dat er slechts beperkt ruimte aanwezig is om nieuwe investeringen buiten de aanwezige reserves om te plegen.

Weerstandsvermogen

Bij de vraag of de gewenste investeringen (deels) kunnen worden gefinancierd uit de bestaande reserves zal eerst moeten worden vastgesteld dat er voldoende reserves beschikbaar blijven om de onderkende risico's af te dekken. Ultimo 2015 is het beschikbare weerstandsvermogen groter dan het benodigde weerstandsvermogen. De jaarrekening 2014 kent een risicoratio van 2,3. Gezien de aard en omvang van de risico's en de onzekerheden hierbinnen is dit een solide uitgangspunt.

Hierbij moet echter worden aangetekend dat een aantal risico's nog niet gekwantificeerd zijn en tevens een aantal risico's zijn onderkend met een structureel karakter. Voorzichtigheid is hierbij dus geboden. Mede op basis hiervan wordt aanbevolen om de weerstandsratio vooralsnog niet kleiner te laten worden dan 1,5. Dit zou betekenen dat er vanuit bovenstaande reserves zo'n € 12 miljoen kan worden ingezet om nieuw beleid te financieren.

Schuldenlast

Nieuwe investeringen de komende periode zullen leiden tot het aantrekken van nieuwe leningen. Uit de lijst met gewenst nieuw beleid blijkt een investeringslast van totaal zo'n € 25,8 miljoen (€ 12 miljoen nieuw beleid / € 11 miljoen bestaande reservering IHP / € 3 miljoen projecten reserve Bovo) welke de komende periode tot uitvoer gaat komen. Het is belangrijk om te beseffen dat de gekozen investeringen zullen leiden tot een evenredig grote stijging van het vreemd vermogen. Ook investeringen die gedekt zijn uit de reserves zorgen voor een stijgende schuldenlast, aangezien het hebben van een reserve nog niet betekent dat dit geld ook daadwerkelijk op de bankrekening staat. Dit gegeven dient bij de besluitvorming in het achterhoofd meegenomen te worden.

9. Conclusies

Wanneer de uitgangspunten van de begroting 2016 en de voorgestelde ombuigingen allemaal worden overgenomen, ontstaat het onderstaande beeld:

Exploitatie	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019
Beschikbaar saldo	-156	428	622	622

Dit betekent dat er in 2016 nog een tekort is van € 156.000, en in 2019 een verwacht overschot van € 622.000. Los van de aanwezige reserves is dit dus de 'budgettaire ruimte' om het nieuw beleid vorm te geven. Deze ruimte is beperkt te noemen.

Op basis van afwegingskaders nieuw beleid zijn de volgende uitgangspunten te benoemen:

1. Vanwege de beperkte budgettaire ruimte in de meerjarenbegroting kan nieuw beleid vrijwel alleen worden gehonoreerd indien dit gedekt kan worden uit de reserves.
2. De hoogte van de beschikbare reserves voor nieuw beleid vast te stellen op € 12 miljoen. Op deze manier blijft er op basis van de huidige inzichten en aanwezige risico's voldoende weerstandsvermogen (weerstandsratio van 1,5) beschikbaar.
3. Nieuwe investeringen leiden één-op-één tot nieuwe geldleningen. Ondanks de inzet van reserves. De groei van het aandeel vreemd vermogen binnen de gemeente Oosterhout moet worden beperkt.

Wanneer we de bovenstaande uitgangspunten en de uitkomsten van de financiële positie met elkaar combineren ontstaat het onderstaande beeld:

Exploitatie	Investeringen	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019
Beschikbaar saldo	12.000	-156	428	622	622
Categorie A	4.250	0	0	0	0
Beschikbaar	7.750	-156	428	622	622
Categorie B	*4.200	230	280	330	200
Beschikbaar	3.550	-386	148	292	422
Categorie C	**3.330	145	145	145	145
Totaal	220	-531	3	147	277

* € 11 miljoen IHP hier niet opgenomen als investering, omdat deze reeds als kapitaallast in de begroting zit.

** De investering in de Bromtol (€ 2.500) en aansluiting N629 op A59 (€ 500) waren beiden al als reservering in Bovo meegenomen, dus wordt hier niet meegerekend.

De periode tot aan de begroting gebruikt het college om antwoorden te krijgen op onder andere de volgende vragen, zodat we de geschetste kaders nader kunnen invullen:

- Welke gevolgen heeft de meicirculaire?
- Wat zijn de consequenties van de ontwikkelingen binnen het sociaal domein?
- Zijn de aangegeven ombuigingen daadwerkelijk realiseerbaar?
- Zijn de genoemde investeringen, hun bedragen en de termijn nog realistisch?

10. Reserves

De dekking van een groot deel van de ambities uit deze perspectiefnota is afkomstig uit de vrije reserve en de reserve bovenwijkse voorzieningen. In dit hoofdstuk zijn de gevolgen van de besluiten voor deze reserves inzichtelijk gemaakt.

Vrije Reserve

Stand per 1-1-2015*	14.685
---------------------	--------

Bedrag * € 1.000	Jaar 2015	Jaar 2016	Jaar 2017	Jaar 2018 e.v.
Leefbaarheid wijkprojecten	114			
Activiteitencentra	216			
Uitvoeringskosten inburgering	59			
Onderhoud stadhuis	8	320		
Investerings dienstverlening		-1.800		
Slotjes Midden			500	2.240
Zwembadvoorzieningen	911			
Investerings TSC	61			
Sportcomplex De Contreie	243			
De Contreie Ecozone	23			
Businesscase 60+		-635		
Sloop brandweerkazerne Slotjesveld	313			
Pannenhoef	25			
Huisvesting B.O.C.K.	20			
Boekwaarde de Blikken	121			
Brandweerkazerne Dorst	280			
Revitalisering Weststad	172			
De Bussel	250			
Uitgaven reeds besloten	2.816	-2.115	500	2.240
De Contreie Ecozone				1.500
Uitgaven nog te besluiten	0	0	0	1.500
Totaal reeds geplande uitgaven	4.941			
Saldo beschikbaar	9.744			
Saldobestemming 2014	4.230			
Beschikbaar saldo	13.974			
<i>Geplande investeringen</i>	<i>2015</i>	<i>2016</i>	<i>2017</i>	<i>2018 e.v.</i>
Digitale overheid		250	250	
Verduurzaming & onderhoud stadhuis				3.500
Verbindend bestuur		50		
IHP			2.400	
Brandweerkazerne Den Hout		250		
Fietspad Dorst		1.500		
Sportaccommodatiebeleid		335		
Planontwikkeling Arkendonk		20		
Onderzoek fietspad Raamsdonksveer		25		
Totaal perspectiefnota 2016		2.430	2.650	3.500
Saldo vrije reserve	5.394			

Dit betekent dat na dit besluit er nog een 'vrije ruimte' binnen de vrije reserve aanwezig is van bijna € 5,4 miljoen. Dit saldo is ook benodigd om het risicoratio op de gewenste 1,5 te houden.

Reserve Bovenwijkse Voorzieningen

Stand op 1 januari 2015	8.927
Aanpassing kruispunten t.g.v Zwaaiikom	800
Aansluiting Weststadweg op A 59	1.800
Aanpassing infra particuliere ontwikkelingen (Statendam)	125
Aanpassing rotonde Weststadweg/Technologieweg (Bromtol)	2.500
N629 (kruisingen/aansluitingen)	1.750
N282 (ontsluiting Dorst West)	700
Fietspad Dorst	1.250
Overig mobiliteitsplan	pm
Saldo	2

Dit betekent dat de reserve Bovo momenteel voldoende saldo heeft om al deze ambities te dekken. De bedragen van de projecten die in de lijst staan nog indicatief zijn. In werkelijkheid kunnen deze bedragen nog wijzigen.

Bijlage 1 Ambities waarvoor geen aanvullende financiële middelen zijn gereserveerd

Nummer	Programma	Ambitie / investering	Omschrijving	Periode van uitvoer	Benodigde middelen
1.2.	Verbindend bestuur	Regionale samenwerking	Samenwerking binnen de stadsregio (Breda-Etten-Leur-O'hout) intensiveren en uitbreiden.	2015-2018	Uren
1.4.	Verbindend bestuur	Verstreken lokale positie media	Oog hebben voor mogelijkheden hiertoe.	2015 e.v.	n.t.b.
2.1.	Sociaal domein	Mantelzorg nabij woning	Onderzoeken hoe het makkelijker kan worden om (tijdelijke) bewoning tbv mantelzorg mogelijk te maken.	n.t.b.	Uren
2.2.	Sociaal domein	Woonzorgvoorzieningen	Realiseren van een woonzorgvoorziening in Dommelbergen. Kerkdorpen vooralsnog niet.	Afhankelijk van initiatief van derden.	Uren
2.3.	Sociaal domein	Hospice	Streven naar de vestiging van een hospice in Oosterhout.	Afhankelijk van initiatief van derden.	Uren
2.5.	Sociaal domein	Investeringen in vernieuwende verbindingen in sociaal domein	Creëren van (financiële) ruimte om vernieuwende ideeën (kortstondig) financieel te ondersteunen om de kanteling mogelijk te maken.	2015 ev	Opvangen binnen budget transities
2.6.	Sociaal domein	Extra aandacht eenzaamheid	Naar aanleiding van rapportages, trends en ontwikkelingen PvE sociaal domein 2015 en de, in het college, te voeren fundamentele discussie efficiënte en effectieve inzet gelden sociaal domein.	2016 ev	Indicatief € 20000 opvangen binnen budget transities
2.7.	Sociaal domein	AED's	Aanschaf en onderhoud 5 AED's. Dit is laatste fase en daardoor zijn er totaal in Oosterhout 65 AED's geplaatst.	2016	Aanschaf 12500, jaarlijks onderhoud € 1.000. Regulier investering splan

2.8.	Sociaal domein	Respijtzorg	Naar aanleiding van de inventarisatie van Hoom en Surplus Welzijn bezien op welke wijze de respijtzorgmogelijkheden in Oosterhout vergroot en/of verbeterd kunnen worden	2015 e.v.	Hiervoor hebben we ook middelen ontvangen in het transitie AWBZ-Wmo budget.
3.2	Werkgelegenheid & economie	Stadsparken & Heuvel	Routes naar binnenstad versterken oa door het opwaarderen van de stadsparken en de Heuvel	2016 e.v.	Opnemen en opvangen binnen het JOR en mog. Best.res. Santrijn.
3.4.	Werkgelegenheid & economie	Bedrijveninvestering szone (BIZ)	Te komen tot een (BIZ) op de bedrijventerreinen.	2015 e.v. Starten met Weststad/Wijsterd. Gefaseerd uitvoeren per bedrijfsterrain	600 uur
3.5.	Werkgelegenheid & economie	Trimodaliteit Weststad	Versterken van de trimodaliteit op het bedrijventerrein Weststad.	2015 e.v.	200 uur Geld?
3.6.	Werkgelegenheid & economie	Starterscentrum	Meer ruimte voor de begeleiding van startende ondernemers, bv via een Starterscentrum.		€ 25.000 vanuit budget re-integratie.
3.7.	Werkgelegenheid & economie	Economische speerpunten Regio West-Brabant	Verder invulling geven aan de economische speerpunten (biobased, maintenance, logisitek).	2015 e.v.	200 uur
3.8.	Werkgelegenheid & economie	Agenda economie	Herijken van de agenda economie.	2015 Uitvoering 2015 e.v.	500 uur
3.9.	Werkgelegenheid & economie	Dividend Brabant Water	Inzetten voor uitkering dividend door Brabant Water. Dit dividend inzetten voor verlaging van rioolheffing.	2015 e.v.	uren
3.10.	Werkgelegenheid & economie	Toerismefonds	Oprichten van een toerismefonds.	Aanpassen forfaitaire regeling in 2015 Vormen toerismefonds in 2016	200 uur

4.2.	De levendige gemeente	Bibliotheekfunctie in activiteitencentra		2015	t.l.v. reserve Santrijn.
	De levendige gemeente	Maatschappelijk uitnutten recreatieoord de Warande	gepaste voorzieningen toevoegen	2015 e.v.	t.l.v. budget transities
4.7.	De levendige gemeente	Combifunctionarissen	Vervallen van rijkssubsidie	2016 e.v.	Ambities naar beneden bijstellen; niet zelf aanvullen
5.1.	Ruimte & ontwikkeling	Rioolheffing	Rioolheffing nader onderzoeken icm Verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan (VGRP).	Medio 2015 starten VGRP 2016 vaststellen VGRP	750 uur (bij externe inzet € 30.000 -> dekking reguliere exploitatie-rioolheffing)
5.3.	Ruimte & ontwikkeling	Laadpalen	Ondersteunen initiatieven voor oplaadpalen voor elektrische auto's.	2015 e.v.	? uren
5.4.	Ruimte & ontwikkeling	Mogelijke investeringen in de nascheiding van de kunststofinzameling (nu nog niet duidelijk omdat regionale aanbesteding loopt)	Binnen de RWB wordt momenteel de verwerking van het kunststof verpakkingsmateriaal aanbesteed. Dit in het kader van de ketenverantwoordelijkheid die de gemeente van 2015 heeft voor kunststofverpakkingen. Wellicht dat aan de uitvoering kosten verbonden zijn in het kader van de regionale uitvoering.	2015 e.v.	Dekking binnen afvalstofheffing
5.5.	Ruimte & ontwikkeling	Uitvoeren onderzoek naar de toekomst van de buitendienst	In 2011 heeft de Raad een amendement aangenomen waarin wordt opgedragen tot het uitvoeren van een onderzoek naar het uitbesteden van de dienstverlening aan de markt.	2015 e.v.	2015: onderzoekskosten € 75000 2016: PM in het kader van de uitvoering van de besluitvorming hieromtrent.

5.8.	Ruimte & ontwikkeling	Aanpassing inzamelmiddelen afvalservice	In 2014 heeft een onderzoek plaatsgevonden naar mogelijke nieuwe scenario's voor de afvalinzameling. Op basis van definitieve besluitvorming over dit onderzoek kunnen investeringen volgen voor wat betreft inzamelmiddelen, zoals afvalcontainers, ondergrondse containers en tractie	2015 e.v.	Dekking binnen afvalstoffenheffing
5.9.	Ruimte & ontwikkeling	Geurverordening	Vaststellen Geurverordening.	2015	80 Uur
5.10.	Ruimte & ontwikkeling	Oostelijke persleiding		2015	Zit in JOR
5.15.	Ruimte & ontwikkeling	Kwaliteit openbare Ruimte	Beleid mbt maaien, onkruidbestrijding en zwerfafval evalueren.	2016	200 uur
5.16.	Ruimte & ontwikkeling	Bezuinigingsopdracht omvorming naar gazons		2015	€ 100.000 ombuiging (reeds ingeboekt; nog wel realiseren!)
5.18.	Ruimte & ontwikkeling	Groenstructuurvisie	Actualiseren groenstructuurvisie.	?	?
5.19.	Ruimte & ontwikkeling	LIOR, actualisatie		2015	€ 30.000
5.20.	Ruimte & ontwikkeling	Monumentale bomen	Onderzoek monumentale bomen.	2015	€ 50.000
5.21.	Ruimte & ontwikkeling	Visie EVZ kanalen		Vaststellen 2015 Uitvoering betrekken bij lopende projecten zoals MPO, Slotjes-Midden	
5.22.	Ruimte & ontwikkeling	Landschapspark De Open Linie	Uitvoering	2015	
5.23.	Ruimte & ontwikkeling	Baarschotsestraat (Wateroverlast)		2015	JOR
5.24.	Ruimte & ontwikkeling	Hildebrandlaan (reconstructie)		2015	JOR

5.25.	Ruimte & ontwikkeling	Hoofseweg aanleg waterader tunnelbak		2015	JOR
5.26.	Ruimte & ontwikkeling	Ockenburg (reconstructie)		2015	JOR
5.27.	Ruimte & ontwikkeling	Oostpolderweg (reconstructie westelijk deel)		2015	
5.28.	Ruimte & ontwikkeling	Intensiveren Brabantspoor	Agv werkzaamheden aan de Betuwelijn wordt het Brabantspoor tijdelijk intensiever gebruikt.	2015-2018	50 uur
5.29.	Ruimte & ontwikkeling	Beleidsvisie externe veiligheid	Actualiseren beleidsvisie	2015-2016	80 Uur en inhuur extern bureau
5.30.	Ruimte & ontwikkeling	Ondergrondse bestemmingsplannen	Bodeminformatie vastleggen in "ondergrondse bestemmingsplannen"	Voorbereiden 2015 (Visie) Uitvoeren 2015	80 uur en € 8.000 (Dekking ISV)
5.31.	Ruimte & ontwikkeling	Kwaliteitscriteria VTH-taken	Voldoen aan vereisten nieuwe wet	2015	Middels saldobestemming middelen gereserveerd.
5.32.	Ruimte & ontwikkeling	Heihoef	Ontwikkeling bedrijventerrein Heihoef	Bouwrijp maken 2015 Uitgifte en begeleiding bouwplannen 2015 e.v.	GREX 500 uur
5.33.	Ruimte & ontwikkeling	Everdenberg-oost	Uitbreiding van het bestaande bedrijventerrein Everdenberg.	2017 vaststellen bestemming splan Realisatie 2017 e.v.	GREX 1500 uur
5.36.	Ruimte & ontwikkeling	380 kV	Tracekeuze	2015 e.v.	uren
5.37.	Ruimte & ontwikkeling	De Contreie	Realisatie van de woningbouwlocatie de Contreie	2015 e.v.	500 uur GREX
5.38.	Ruimte & ontwikkeling	Keiweg-Ridderstraat (v.m. locatie Dreamland)	Realisatie van de woningbouwontwikkeling.	2015 bestemming splanprocde dure 2016 e.v. realisatie	400 uur
5.39.	Ruimte & ontwikkeling	MPO (Wilhelminahaven)	Realisatie van de woningbouwontwikkeling.	2015 bestemming splanprocde dure 2016 e.v. realisatie	400 uur

5.40.	Ruimte & ontwikkeling	Santrijngebied	Realisatie van het Masterplan Santrijn.	2015 t/m 2016	Reeds gevoteerd. Woningen in de GREX
5.41.	Ruimte & ontwikkeling	Zwaaikom	Realisatie van de woningbouwontwikkeling.	?	?
5.42.	Ruimte & ontwikkeling	Aanpak oneigenlijk grondgebruik		2014 besluitvorming Uitvoering 2015 e.v.	1000 uur
5.43.	Ruimte & ontwikkeling	Beneluxweg-Zuid (kantorenlocatie)	Verkoop stimuleren	?	?
5.44.	Ruimte & ontwikkeling	Meidoornlaan 50 (herontwikkeling bedrijventerrein)		?	?
5.45.	Ruimte & ontwikkeling	Molenstraat (woningbouw op v.m. Baileyterrein, bp)		Onderdeel MPO/ Wilhelminahaven	
5.46.	Ruimte & ontwikkeling	Oude Tilburgsebaan (woningbouw op/naast manege)		?	?
5.47.	Ruimte & ontwikkeling	Slotjes-Midden		2015 e.v.	
5.48.	Ruimte & ontwikkeling	Statendamweg (Leisurecentrum)		?	?
5.49.	Ruimte & ontwikkeling	Ter Horst (verkooppunt motorbrandstoffen)		?	?
5.50.	Ruimte & ontwikkeling	Thorbeckestraat			
5.51.	Ruimte & ontwikkeling	Tuindorp Baarschot (Dorst-West)	Bouw- en woonrijpmaken	2014 t/m 2017	uren
5.52.	Ruimte & ontwikkeling	Veekestraat 14 (woningbouw)			
5.53.	Ruimte & ontwikkeling	De Vliert			
5.54.	Ruimte & ontwikkeling	Vrachelsedijk (herontwikkeling v.m. locatie Bayens)			
5.55.	Ruimte & ontwikkeling	Warandepoort incl. reconstructie Patersef			
5.56.	Ruimte & ontwikkeling	Catharinadal			
5.57.	Ruimte & ontwikkeling	Deltaprogramma Rivieren			

5.58.	Ruimte & ontwikkeling	Kerkenvisie (visie op toekomst kerkgebouwen)			
5.59.	Ruimte & ontwikkeling	Pasteurlaan (Amphiaterein)			
5.60.	Ruimte & ontwikkeling	Spoorlijn Breda-Utrecht			
5.61.	Ruimte & ontwikkeling	Evaluatie woonvisie	Evaluëren van de woonvisie.	2015	uren
5.62.	Ruimte & ontwikkeling	Evaluatie welstandsvrij bouwen	Evaluëren welstandsvrij bouwen	2015	uren
5.63.	Ruimte & ontwikkeling	Harmoniestraat (Dija)	Realisatie woningbouw.	2015	JOR
5.64.	Ruimte & ontwikkeling	Nijenrode	Realisatie woningbouw	2015	
5.65.	Ruimte & ontwikkeling	Parkeerbeheer	Onderzoeken of bezuinigingen op het parkeerbeheer mogelijk zijn.	Onderzoek in 2015 Implementatie 2016 e.v.	500 uur
5.66.	Ruimte & ontwikkeling	Mobiliteitsplan	Evaluëren Mobiliteitsplan Opstellen nieuw gemeentelijk verkeers- en vervoersplan (incl. fiets, voetgangers en verkeersveiligheid)	2015 2016	100000 voor opstellen (breed onderzoek)
5.74	Ruimte & ontwikkeling	Bredaseweg VRI		2015 onderhoud Besluitvorming eventuele reconstructie kruispunt zal aan bod komen in Mobiliteitsplan	
5.75.	Ruimte & ontwikkeling	A27 (verkeersproblematiek/verbreding)			
5.76.	Ruimte & ontwikkeling	Busstation Leijsenhoek	Realisatie van een busstation aan de Mathildastraat	2015	